Gyámügyi feladatkörben tett intézkedések gyermekeink biztonságáért

dr. Lantai Csilla főosztályvezető

Emberi Erőforrások Minisztériuma
Gyermekvédelmi és Gyámügyi Főosztály

„GYERMEKEINK VÉDELMÉBEN”
ORSZÁGOS SZAKMAI TANÁCSKOZÁS

A gyermeki jogok jelentősége

A **gyermeki jogok**, a **gyermek** „legjobb”, vagy „mindenek felett álló” **érdekének biztosítása iránytűt jelent** az ENSZ Gyermekjogi Egyezményéhez történt csatlakozás (1991) óta,

- a gyermekvédelmi rendszer kialakításához, fejlesztéséhez,

- a **gyámügyi igazgatás feladatainak megvalósításához**.

Az **Alaptörvény** XVI. cikkének (1) bekezdése szerint

„*Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.*”

Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése kimondja, hogy *Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket*.

A gyermek védelme és a gyermeki jogok

A gyermeket megilletik az alapvető emberi jogok és az életkorának megfelelő további jogok, így különösen:

- a családban való nevelkedés,
- a különélő szülővel való kapcsolattartás,
- az identitáshoz, névviseléshez való jog,
- **a védelemhez való jog**,
- a véleménynyilvánításhoz való jog és
- az érdekének elsődlegessége.

Ahhoz, hogy a jogokkal képes legyen élni, biztosítani kell az életkorának megfelelő védelmet és gondoskodást a felnőtté váláshoz

szülői, állami, önkormányzati, társadalmi felelősség

Gyermekbarát igazságszolgáltatás - a közigazgatásra is kiterjedően

A Gyermekjogi Egyezménnyel összhangban született az **Európa Tanács Gyermekbarát Igazságszolgáltatásról szóló** 2010-ben elfogadott **Iránymutatása**

- (http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/Source/GuidelinesChildFriendlyJustice-HU.pdf)
- Elvárás a gyermekek jogait és legfőbb érdekeit szem előtt tartó, **gyors**an lefolytatott, **gyermekközpontú közigazgatási**, büntető- és polgári igazságszolgáltatási eljárások biztosítása.
- Figyelem a **gyermek érettségére, korára**, értelmi képességeire.
- A **gyermekek meghallgatás**ának, várakoztatásának idejére **gyermekbarát környezet** biztosítása.
- A törvénnyel összeütközésbe került gyermekek számára speciális intézkedések.

Gyámügyek, gyámhatóságok

- A gyámhatóságok, mint államigazgatási szervek feladat- és hatáskörébe utalt ügyek körét nevezzük **gyámügyeknek**.
- A **gyermekvédelem és a gyámügy egymással összefüggő fogalmak**, mert a **gyermekek hatósági védelme** nagyon fontos területe a gyámhatóságok tevékenységének.
- A gyámügyeknek azonban szintén jelentős részét képezik:
  - a polgári jog által szabályozott keretek között a **gondnokoltak és a kiskorúak személyi és vagyoni érdekei**nek védelme, valamint
  - a polgári jogi szabályozáson belül a családjog szabályozás körébe tartozó - **szülői felügyelettel, kapcsolattartással, örökbefogadással, gyámsággal összefüggő - ügyek** köre.

A gyermek gyámhatósági védelme

Különösen indokolt, ha:

- **a gyermek veszélyeztetett** - bántalmazás, elhanyagolás, vagy a saját magatartása miatt, vagy
- **a hiányzó szülői felügyeletet kell pótolni** számára gyám kirendelésével, örökbefogadással, ezek hiányában nevelőszülőnél vagy gyermekotthonban történő elhelyezésével.
- A gyámhatóság **szoros kapcsolatban áll** a
  - gyermekjóléti alapellátással
  - a gyermekvédelmi szakellátással,
- **együttműködik** a köznevelési intézményekkel, egészségügyi szolgáltatókkal, a rendőrséggel, az ügyészséggel és a bírósággal.
- A gyámügyi feladatok ellátása **állami kötelezettség**, amely a gyámhatóságok útján valósul meg.

Gyvt.

A veszélyeztetettség tényezői

Veszélyeztetettség: olyan – magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult – állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja, vagy akadályozza.

A **WHO definíciója:**

„**A gyermek bántalmazása és elhanyagolása (rossz bánásmód)** magában foglalja a fizikai és/vagy érzelmi rossz bánásmód, a szexuális visszaélés, az elhanyagolás vagy hanyag bánásmód, a kereskedelmi vagy egyéb kizsákmányolás minden formáját, mely a gyermek egészségének, túlélésének, fejlődésének vagy méltóságának tényleges vagy potenciális sérelmét eredményezi egy olyan kapcsolat keretében, amely a felelősségen, bizalmon vagy hatalmon alapul."

A rossz bánásmód lehet fizikai, érzelmi, szexuális és egyéb jellegű, és megvalósulhat aktív és passzív magatartással.

A gyámhatóság fogadja a család- és gyermekjóléti szolgálat megkeresését

A család- és gyermekjóléti szolgálat a gyermek veszélyeztetettségéről szóló jelzés esetén:

- **tájékozódik a jelzést adó személytől** az eddig megtett intézkedésekről.
- Megteszi azokat az **intézkedéseket, amelyeket a jelzést adó még nem tett meg,** vagy nem kompetens azok megtételére.
- **Megkezdi a szociális segítőmunkát a jelzés napján**
- **Javaslatot tesz a család- és gyermekjóléti központ felé** a gyermek érdekében szükséges védelembe vétel elindítására.
- **A gyermeket fenyegető közvetlen és súlyos veszély esetén** a család- és gyermekjóléti központ értesítése mellett, **közvetlenül tesz javaslatot a gyámhatósági intézkedésre (ideiglenes hatályú elhelyezés, nevelésbe vétel).**

A gyámhatóság fogadja a család-és gyermekjóléti szolgálat javaslatát, hivatalból eljárást indít és visszajelez.

A gyámhatóság kapcsolatban áll a család-és gyermekjóléti központtal

- A család-és gyermekjóléti központ a gyermekvédelmi gondoskodás körébe tartozó hatósági intézkedések közül **javaslatot tehet a járási gyámhivatalnak**

- a gyermek védelembe vételére,
- ideiglenes hatályú elhelyezésére, vagy nevelésbe vételére.

Figyelemmel kell lenni arra, hogy a **gyámhatósági eljárás ügyintézési ideje alatt biztosított-e az érintett gyermek védelme a rossz bánásmóddal szemben. Amennyiben ez nem biztosítható, a gyermeket az elhanyagoló, bántalmazó környezetből a döntés megszületéséig ki kell emelni**, **melyről a gyámhatóság intézkedik.**

- **A család-és gyermekjóléti szolgálat/központ és a gyámhivatal** a gyermek bántalmazása, elhanyagolása miatt jelzést vagy kezdeményezést tevő **intézmény, személy adatait** erre irányuló külön kérelem hiányában is **zártan kezeli**. [Gyvt. 17. § (2a) bek.].**Írásban tájékoztatja az ismert jelzést tevőt** tevékenységéről, az általa megtett intézkedésekről.

Védelembe vett, családjukból kiemelt és gyámság alatt álló gyermekek

2015. december 31-én

- Védelembe vett gyermekek létszáma: **23.321 fő**,
  ebből tárgyévben védelembe vett: **11.987 fő**
- Gyermekvédelmi szakellátásban elhelyezettek létszáma:
  22.370 fő, ebből
  - kiskorú: **19.444 fő**
  - nagykorú: **2.876 fő**
- Gyámság alatt álló gyermekek létszáma: **30.574 fő**, ebből
  - családba fogadó személy gyámsága alatt áll: **9.117 fő**
  - gyermekvédelmi gyám gyámsága alatt áll: **16.770 fő**

A gyermekek biztonságát szolgáló, - gyámügyi feladatokat is érintő - előkészített törvénymódosítások

- **T/12477.** számú törvényjavaslat ***az egyes gyermekvédelmi és egészségügyi tárgyú törvényeknek a gyermekek biztonságának és védelmének fokozása érdekében*** *történő módosításáról*
- *Az* ***egyes szociális és gyermekvédelmi tárgyú törvények módosításáról*** *szóló előterjesztés (őszi csomag)* - közigazgatási egyeztetése megtörtént
- **T/12475.** számú törvényjavaslat ***a közigazgatási bürokráciacsökkentést érintő egyes törvények*** *módosításáról*
- **T/12179.** számú törvényjavaslat ***a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény és ehhez kapcsolódóan más törvények*** *módosításáról*

A gyermekek biztonságának és védelmének fokozása érdekében a *Gyermekvédelmi törvény* módosítása

Gyámhatósági eljárási szabályok módosítása:

- **együtt nevelkedő testvérek ügyeinek együttes kezelése, a gyermek külön nevelkedő kiskorú testvérének gyámhatósági ügyéről** is pontos ismeretekkel kell rendelkezni ,
- ha nem mellőzhető a meghallgatás, tárgyalás megtartása és azonnali intézkedés szükséges, az **elővezetés ügyészi jóváhagyás nélkül foganatosítható,**
- **ha a szülő** a védőnővel, vagy a háziorvossal, házi gyermekorvossal, a bölcsődei ellátást nyújtó szolgáltatóval, intézménnyel vagy a köznevelési intézménnyel **megtagadja az együttműködést** a **gyermek gondozása tekintetében**, az a gyermek veszélyeztetésre utaló egyéb bizonyíték nélkül is **súlyos veszélyeztető oknak minősül**

A gyermekek biztonságának és védelmének fokozása érdekében az *egyes egészségügyi tárgyú törvények* módosítása

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény módosítása:

- A módosítás **megtiltja** a kiskorúak esetében **az ellátás visszautasítását a háziorvos/házi gyermekorvos és védőnő által nyújtott egészségügyi ellátás tekintetében is.**

Az egészségügyi alapellátásról szóló 2015. évi CXXIII. törvény módosítása

- A gyermek veszélyeztetettségére vonatkozó jelzésre a Gyvt. szabályai az irányadók az egészségügyi ágazatban dolgozók tekintetében is.
- A gyermekkori szűrővizsgálatot elmulasztó törvényes képviselőt **kötelezi az egészségügyi hatóság** a részvételre és a határozata fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatóvá nyilvánítható.

- A **határozatot meg kell küldeni** a család- és gyermekjóléti központnak, valamint **a gyámhatóságnak**.

*Az **egyes szociális és gyermekvédelmi tárgyú törvények módosításáról** szóló előterjesztés*

- **Fogyatékos gyermek nevelőszülőnél történő elhelyezésére** vonatkozó szabályozás pontosítása: egyértelmű lesz, hogy a befogadó szülőnél (nevelőszülőnél, helyettes szülőnél) történő elhelyezéstől akkor lehet eltekinteni, **ha a tartósan beteg, súlyosan fogyatékos gyermek** befogadó szülőnél történő elhelyezése nem áll a gyermek érdekében, vagy arra állapota miatt nincs lehetőség.
- **A gyermekvédelmi gyám helyettesítése**

  a gyámhatóság helyettes gyermekvédelmi gyámot rendel, aki állandó, de csak azonnali intézkedést igénylő esetekben gyakorolandó megbízatást teljesít
  - A **helyettes gyermekvédelmi gyám jár el** a távollévő vagy más okból ténylegesen akadályozott gyermekvédelmi gyám helyett a gyermeket érintő, azonnali intézkedést igénylő ügyekben
  - A Ptk. szerinti eseti gyám jogintézménye egyéb esetekre, így különösen az érdekellentét vagy a különleges szakértelem biztosítása miatti kirendelés fennmarad

A közigazgatási bürokráciacsökkentést érintő egyes törvények módosítása

A Gyvt. 68/A. §-a kiegészítésének célja, hogy **a védelembe vétel felülvizsgálata során** – meghatározott feltételek teljesülése esetén – a **meghallgatás mellőzésének lehetőségével** csökkennek az ügyfél és a gyámhatóság terhei.

A Gyvt. 133/A. § módosítása azzal **csökkenti a gyámhatóság feladatait**, hogy a Ket. módosításával összhangban a közigazgatási eljárásokban a gyámhatóság helyett az eljáró hatóság rendeli ki az ügygondnokot.

Érdemi intézkedésre több idő/figyelem jut

Egyes büntető tárgyú törvények módosításával összefüggésben a Gyvt. módosítása

A gyermek ideiglenes hatályú elhelyezésének új esete:
Ha az anya előzetes letartóztatásának elrendelése esetén a gyermeknek érdekében áll az anyával történő együttes elhelyezése,

az előzetes letartóztatás elrendeléséről szóló határozat meghozatalakor **a bíróság a gyermeket fellebbezésre tekintet nélkül végrehajtható határozatával, ideiglenesen**, az anya fogvatartásának helye szerint **a büntetés-végrehajtási intézet anya-gyermek részlegén** vagy **a javítóintézet fiatalkorú és gyermeke együttes elhelyezését biztosító részlegén helyezi el.**

Új gyámhatósági hatáskör:

- hozzájárul a gyermeknek az anya-gyermek részlegen együttes elhelyezés biztosításához, vagy
- rendelkezik a gyermeknek a büntetés-végrehajtási intézetből vagy a javítóintézetből történő kiadásáról, és megteszi a gyermek érdekében szükséges intézkedéseket

Szempont: az anyának a gyermek gondozása, nevelése során tanúsított magatartása, valamint a külön élő másik szülő és a gyermek nevelésére családbafogadó gyámként kirendelhető személy véleménye → a gyermek érdeke

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

Kérdések esetén állok rendelkezésre.

Elérhetőségek:
06-1-795-3130;
csilla.lantai@emmi.gov.hu

.